

Musial proti Polsku, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 3. 1999

Stěžovatel: Musial

Žalovaný stát: Polsko

Číslo stížnosti: 24557/94

Datum: 25.03.1999

Článek Úmluvy: čl. 5 odst. 4

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: osobní bezpečnost, rychlost soudního přezkumu, spravedlivé zadostiučinění

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

25. března 1999

VĚC MUSIAL

(Rozsudek ve věci Musial versus Polsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 27 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva) ve znění Protokolu č. 11, a v souladu s příslušnými ustanoveními Jednacího řádu Soudu, jako Velký senát, který tvořili následující soudci: L. Wildhaber, předseda, E. Palmová, Sir Nicolas Bratza, M. P. Pellonpää, B. Conforti, A. Pastor Ridruejo, G. Bunello, J. Makarczyk, P. Kuris, F. Tulkensová, V. Strážnická, M. Fischbach, V. Butkevych, i. Casadevall, M. S. Grevová, R. Maruste, S. Boutocharová, a dále M. de Salvia, tajemník Soudu, po uzavřené poradě Senátu, která se konala 10. prosince 1998 a 25. února 1999, posledně uvedeného dala vynést následující rozsudek:

POSTUP

17. Případ byl předán Soudu, vytvořenému podle bývalého článku 19 Úmluvy, polskou vládou („dále jen Vláda“) dne 17. srpna 1998 a dne 7 srpna 1998 polským občanem panem Zbigniewem Musialem („dále jen žadatel“) během tříměsíční lhůty stanovené bývalými články 32 § 1 a 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Polské republice (č. 24557/94), předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle bývalého článku 25 dne 10. ledna 1994.

Podání Vlády vycházelo z bývalých článků 44 a 48 Úmluvy ve znění Protokolu č. 9, který Polsko ratifikovalo. Předmětem uvedeného podání byla žádost o vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků odpovědného státu podle článku 5 § 4 Úmluvy.

2. Dne 7. října 1998 předseda Soudu R. Bernhardt zamítl žádost žadatele, aby sám mohl přednést svůj případ před Soudem. Žadatel ustanovil advokáta, aby jej zastupoval (ustanovení 31 bývalého Jednacího řádu Soudu B). Předseda povolil advokátovi, aby hovořil polský.
3. Jako předseda senátu, který by i původně jmenován (bývalý článek 43 Úmluvy a bývalé ustanovení 21) pro projednání procesních otázek, které by mohly vzniknout předtím, než vstoupí v platnost Protokol č. 11, R. Bernhardt prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem Vlády, právním zástupcem žadatele a zástupcem Komise organizaci písemného postupu. V souladu s následně vydaným usnesením tajemník obdržel písemné vyjádření Vlády a žadatele 30. listopadu 1998. Sekretariát Komise zaslal vyjádření svého zástupce 8. prosince 1998.
4. Jakmile 1. listopadu 1998 vstoupil v platnost Protokol č. 11 a v souladu s jeho článkem 5 § 5. případ byl předán Velkému senátu, který byl dle Protokolu vytvořen. Do Velkého senátu byl z moci úřední jmenován J. Makarczyk, zvolený soudce zastupující Polsko (článek 27 § 2 Úmluvy a ustanovení 24 § 4 Jednacího řádu Soudu). L. Wildhaber, předseda Soudu, E. Palmová a C. L. Rozakis, místopředsedové Soudu, Sir Nicolas Bratza a M. P. Pellonpää. předsedové sekcí (článek 27 § 3 Úmluvy a ustanovení 24 § 3 Jednacího řádu Soudu). Ostatními členy jmenovanými k doplnění Velkého senátu byli B. Conforti, A. Pastor Ridruejo. G. Bonello, P. Kuris, F. Tulkensová. V. Strážnická, V. Butkevych. J. Casadevall. H. S. Grevová, R Maruste a S. Boutocharová (ustanovení 24 § 3 a ustanovení 100 § 4). Poté pan M. Fischbach nahradil pana Rozakise. který se nemohl zúčastnit dalšího projednávání (ustanovení 24 § /a/).
5. Na vyzvu Soudu (ustanovení 99) Komise delegovala jednoho ze svých členů, pana M. A. Nowického, aby se účastnil projednávání případu Velkým senátem.
6. V souladu s rozhodnutím předsedy se konalo veřejné ústní jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 16. prosince 1998.

Před Soud předstoupili:

(a) za Vládu profesor mezinárodního práva veřejného K. Drzewicki. dále paní M. Wasek - Wiadereková. E. Chalubinska a K. Karpinski jako poradci.

(b) za žadatele advokát katovického sdružení H. Stabla,

(c) za Komisi její zástupce M. A. Nowicki.

Soud vyslechl přednesy pánů Nowického. Stabla, Drzewického a také paní M. Wasek - Wiadereková a rovněž jejich odpovědi na otázky Soudu.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Zvláštní okolnosti případu
2. Žadatel se narodil v roce 1953. Žije ve Slalowě Woli v Polsku.
3. V roce 1986 katovický krajský prokurátor zahájil žadatelovo trestní stíhání pro podezření z vraždy manželky. 18. října 1987 žadatele prohlédlo lékařské konsilium dvou psychiatrů, kteří došli k závěru, že ze zdravotních důvodů nemůže být trestně odpovědný. Konsilium dále zjistilo, že žadatel ohrožuje okolí. Dne 31. října 1987 okresní prokurátor v Jastrzebie - Zdroji rozhodl, s ohledem na názor lékařů, o zastavení trestního stíhání. Dne 30. listopadu 1987 okresní prokurátor v Jastrzebie - Zdroji požádal katovický krajský soud, aby nařídil žadatelovo předání do psychiatrického zařízení.
4. Dne 8. února 1988 katovický krajský soud nařídil předání žadatele do ústavu pro duševně choré. Soud na základě sdělení prokurátora, že žadatel zabil svou manželku, a dále znaleckého posudku z 18 října 1987 dospěl k závěru, že žadatel je hrozbou pro veřejnost. Dne 18 března 1988 Nejvyšší soud toto rozhodnutí potvrdil. Dne 13. dubna 1988 byl žadatel umístěn do

Psychiatrické nemocnice v Rybníku.

10 Ve dnech 4. listopadu 1988, 15. září 1989, 13. listopadu 1989, 12. března 1990, 9 července 1990 a 17. prosince 1990 katovický krajský soud opakovaně rozhodl o dalším trvání žadatelovy detence. Soud vycházel ze žadatelova chorobopisu, ve kterém byly zaneseno mínění psychiatrů z Psychiatrické nemocnice v Rybníku, že žadatelův zdravotní stav se nezměnil a žadatel nadále představuje hrozbu pro veřejnost, a proto je jeho detence nadále nezbytná.

11. Dne 4. dubna 1991 úředně jmenovaný advokát žadatele požádal o žadatelovo propuštění z psychiatrické nemocnice. Dne 27. května 1991 katovický krajský soud znovu odmítl nařídít žadatelovo propuštění s odůvodněním, že by to znamenalo hrozbu pro veřejnost.
12. V další lékařské zprávě z 27. prosince 1991 psychiatři nemocnice v Rybníku sdělili, že žadatelův stav vyžaduje nadále detenci, a ve svém následném rozhodnutí katovický krajský soud opět odmítl nařídít jeho propuštění.
13. Dne 10. ledna 1992 Ministerstvo spravedlnosti odmítlo povolit dovolání proti rozhodnutí z 8. února 1988 o žadatelově předání do psychiatrického zařízení.
14. Dne 22. července 1992 soud na základě názoru psychiatrů opět odmítl nařídít žadatelovo propuštění.
15. Dne 16. března 1993 žadatelův advokát znovu podal u katovického krajského soudu návrh na žadatelovo propuštění. Rovněž trval na tom, aby žadatele prohlédli psychiatři z Krakovské univerzity, neboť byl přesvědčen, že pouze od této instituce je možno získat nezkreslený, objektivní názor. Písemnými sděleními z 25. března 1993 a 13. dubna 1993 soud nařídil Psychiatrické nemocnici v Rybníku, aby podala aktuální zprávu o žadatelově zdravotním stavu.
16. Ve svém vyjádření z 19. dubna 1993 psychiatři nemocnice v Rybníku prohlásili, že žadatelův stav vyžaduje nadále detenci, a navrhli, z důvodu jeho opakovaných žádostí o prohlídku psychiatry z jiného zařízení, že by bylo vhodné toto nařídít. Rozhodnutím z 26. dubna 1993 soud nařídil, aby žadatelův stav byl posouzen psychiatry z Krakovské univerzity.
17. Dne 5. května 1993 soud rozhodl, že žadatel podstoupí nezbytné vyšetření na psychiatrickém oddělení krakovského detenčního centra. Dne 17. května 1993 soud stanovil datum žadatelova přijetí do centra na 31. května 1993. Žadatel byl toho dne přiveden do centra, avšak nebyl přijat, neboť centru nebyly postoupeny nezbytné dokumenty. Centrum informovalo soud, že žadatel může být přijat pouze na základě usnesení o předběžném zadržení a osoby uzavřené v Centru podléhají právnímu režimu předběžného zadržení.
18. V dopise z 31. května 1993 žadatel si stěžoval u soudu, že nebyl vyšetřen na psychiatrickém oddělení Krakovské univerzity. Zdůraznil, že jakýkoli posudek psychiatrů z krakovského detenčního centra bude neobjektivní, a pohrozil hladovkou, pokud bude do centra převezen na lékařské vyšetření.
19. Dne 25. června 1993 žadatel požádal o obnovení trestního řízení.
20. Dne 4. srpna 1993 Psychiatrické oddělení Krakovské univerzity informovalo katovický krajský soud, že dal um prohlídky žadatele, který je externím pacientem, může být stanoveno až po 23. srpnu 1993. Dopisem z 8. srpna 1993 katovický krajský soud o tom informoval žadatele.
21. Ve dnech 1. a 2. září 1993 Krakovská univerzita informovala soud, že žadatel může být přijat do univerzitní nemocnice koncem října nebo začátkem listopadu 1993, až po skončení analýzy jeho chorobopisu.
22. Dopisem z 15. září katovický krajský prokurátor informoval žadatele, že jeho žádosti z 23. června 1993 o obnovení trestního řízení nebude vyhověno.
23. Dne 22. září 1993 žadatelova lékařská dokumentace byla zaslána na Krakovskou univerzitu. Dne 18. listopadu 1993 žadatel se obrátil na soud, aby nařídil jeho vyšetření bez další prodlevy. Dne 17. prosince 1993 odpověděla univerzita k dotazu soudu, že žadatel bude přijat na vyšetření v době od 31. ledna do 3. února 1994. Dne 24. ledna 1994 soud informoval žadatele, že jeho dokumentace byla postoupena psychiatrickému oddělení Krakovské

univerzity.

24. V době od 31. ledna do 3. února 1994 žadatel podstoupil vyšetření na psychiatrickém oddělení Krakovské univerzity.
25. Dne 18. května 1994 katovický krajský soud informoval žadatele, že jeho dokumentace je stále na psychiatrickém oddělení univerzity a znalecký posudek není dosud hotov. Dne 30. května 1994 univerzita informovala soud, že posudek bude hotov koncem června 1994.
26. Dne 16. června 1994 žadatel požádal o zpřístupnění své lékařské dokumentace. 21. června jej soud informoval, že dokumentace je stále na Krakovské univerzitě.
27. Dne 21. června ve své odpovědi na dotaz soudu univerzita informovala katovický krajský soud, že není možno vrátit žadatelovu lékařskou dokumentaci na soud vzhledem k tomu, že posudek není dosud hotov, 2. července 1994 žadatel znovu požádal o umožnění přístupu ke své lékařské dokumentaci. 21. července jej katovický krajský soud informoval, že jeho dokumentaci stále ještě zkoumají odborníci psychiatrického oddělení Krakovské univerzity, kteří připravují posudek.
28. Ve svém posudku z 30. listopadu 1994 psychiatři Krakovské univerzity prohlásili, že žadatelův stav vyžaduje trvání detence a důvody, pro které byl předán do psychiatrického zařízení, stále existují. Tento posudek byl předložen katovickému krajskému soudu 15. prosince 1994.
29. Dne 9. ledna 1995 soud na základě lékařského posudku z 30. listopadu 1994 rozhodl o pokračování žadatelovy detence.
30. Následně rozhodnutími z 4. března 1996 a 30. prosince 1996 katovický krajský soud rozhodl na základě lékařských posudků z 18. ledna 1996 a 24. září 1996 o žadatelově pokračující detenci. 28. září se žadatel v Psychiatrické nemocnici v Rybníku pokusil o sebevraždu. 23. června 1997 katovický krajský soud nařídil žadatelovo propuštění.
31. Příslušné vnitrostátní právo a praxe
32. Podmínky detence nepřičetných osob, které nejsou trestně odpovědné, byly stanoveny polským trestním zákoníkem a v době spáchání trestného činu znělo ustanovení takto:

Článek 99

„Pokud bylo zjištěno, že osoba spáchala trestný čin ve stavu duševní poruchy (která vylučuje její trestní odpovědnost) a její setrvání na svobodě vážně ohrožuje veřejný pořádek, soud nařídí předání do ústavu pro duševně choré nebo jiného vhodného zařízení.“

Článek 101

„V případech uvedených v článku 99 ... období detence není stanoveno v rozhodnutí o ústavní psychiatrické péči. soud nařídí propuštění, pokud detence není nadále nutná.“

32. Podle právního názoru polského Nejvyššího soudu je nutno ohrožení veřejného pořádku stanovit na základě zhodnocení situace v době, kdy je ukládána pachatelova detence v zařízení pro duševně choré. Existenci a stupeň takovéto hrozby je nutno posoudit na základě znaleckého posudku. Pro nařízení detence v ústavu pro duševně chore není nutno, aby znalecký posudek výslovně prohlásil, že setrváním pachatele na svobodě bude ohrožen veřejný pořádek. Postačí, že takový závěr lze vyvodit z celého znaleckého posudku (Judikatura Nejvyššího soudu, trestní a vojenské kolegium 1974. pod č. 47). Za vážné ohrožení veřejného pořádku je považováno, pokud pachatelovo setrvání na svobodě vede k obavě, že by mohl spáchat nezákonný čin (Judikatura Nejvyššího soudu, trestní a vojenské kolegium 1972, pod č. 183).
33. Článek 242 § 1 společně s článkem 244 § 1 trestního řádu, ve znění platném v relevantním období, stanovil, že soud může znalce, který soustavně bezdůvodně odpírá předat soudu zprávu, pokutovat.
34. Článek 197 zákona o výkonu trestu, ve znění platném v relevantním období, stanovil:

„1. ředitel zdravotnického zařízení je povinen informovat soud o zdraví a postupu léčby odsouzeného

...

3. Soud v intervalech, které nepřekročí šest měsíců, rozhodne na základě lékařské zprávy, zda je nutno pokračovat v bezpečnostních opatřeních.“

V souladu s článkem 8 zákona o výkonu trestu pachatel při řízení před soudem dozorujícím výkon trestních rozsudků měl právo podávat žádosti a odvolání proti rozhodnutím soudu, pokud zákon toto právo výslovně stanovil.

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

35. Pan Musial se obrátil na Komisi 10. ledna 1994. Tvrdil, že byl porušen článek 6 §§ 2 a 3 (d) Úmluvy během jeho trestního vyšetřování. Stěžoval si na odmítnutí obnovy řízení a odmítnutí dovolání. Konečně tvrdil, že byl porušen článek 5 § 4 Úmluvy v tom, že proces soudního přezkoumání jeho detence v psychiatrickém zařízení byl neúměrně dlouhý.
36. Komise (Druhá komora) dne 6. září 1995 prohlásila stížnost (č. 24557/94) za přípustnou, pokud jde o věc podle článku 5 § 4 Úmluvy, a v ostatním za nepřípustnou. Ve své zprávě ze 4. března 1998 (dříve článek 31) vyjádřila názor třinácti hlasy k dvěma, že došlo k porušení článku 5 § 4 Úmluvy.

KONEČNÝ NÁVRH PŘEDLOŽENÝ SOUDU

37. Ve svém podání Vláda žádala Soud, aby rozhodl v tomto případě, že „řízení, ve kterém byla přezkoumávána zákonnost žadatelovy detence, bylo vedeno urychlené ve smyslu článku 5 § 4 Úmluvy“, a na základě této skutečnosti rozhodl, že k porušení článku 5 § 4 Úmluvy nedošlo.
38. Žadatel ve svém podání požádal Soud, aby „uznal, že v (žadatelově) případě projednávaném Krajským soudem v Katovicích došlo k porušení článku 5 § 4 Úmluv o ochraně lidských práv a základních svobod.“ a přiznal mu spravedlivé zadostiučinění,

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 5 § 4 Úmluvy
2. Žadatel tvrdil, že s ohledem na článek 5 § 4 Úmluvy byl proces soudního přezkoumání jeho detence v psychiatrickém zařízení, který byl vyvolán jeho žádostí o propuštění dne 16. března 1993 (viz odstavec 15 výše), neúměrně dlouhý.

Článek 5 § 4 Úmluvy stanoví:

„Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné „

40. Vláda zpochybnila toto tvrzení. Komise je přijala.
41. Období, které je nutno posoudit
42. Vláda poukázala na to, že Polsko uznalo příslušnost orgánů vytvořených Úmluvou přijímat individuální žádosti podle bývalého článku 25 Úmluvy, pokud se týče údajných porušení práv chráněných Úmluvou „jakýmkoli jednáním, rozhodnutím nebo událostí, ke které dojde po 30. dubnu 1993“. Vláda tvrdila, že v tomto případě má být přezkoumáno období nikoli již počínaje 16. březnem 1993, kdy žadatel podal žádost o propuštění u katovického krajského soudu (viz odstavec 15 výše), ale až od 1. května 1993, kdy začala vůči Polsku platit příslušnost orgánů vytvořených Úmluvou ve vztahu k individuálním žádostem.

43. Soud uznává, že je třeba posuzovat období začínající nikoli 16. března 1993. ale od 1. května, kdy nabyla účinnosti deklarace, kterou Polsko uznalo právo podávat individuální žádosti podle bývalého článku 25 Úmluvy, Posuzované období skončilo 9. ledna 1995, kdy katovický krajský soud po zvážení lékařského posudku předloženého Krakovskou univerzitou zamítl žadatelovu žádost o propuštění (viz odstavec 29 výše). Tedy období, které je nutno posoudit v tomto případě, je jeden rok, osm měsíců a devět dní (viz mezi jinými svědčen, že pouze od této instituce je možno získat nezkreslený, objektivní názor. Písemnými sděleními z 25. března 1993 a 13. dubna 1993 soud nařídil Psychiatrické nemocnici v Rybníku, aby podala aktuální zprávu o žadatelově zdravotním stavu.
44. Ve svém vyjádření z 19. dubna 1993 psychiatři nemocnice v Rybníku prohlásili, že žadatelův stav vyžaduje nadále detenci, a navrhli, z důvodu jeho opakovaných žádostí o prohlídku psychiatry z jiného zařízení, že by bylo vhodné toto nařídít. Rozhodnutím z 26 dubna 1993 soud nařídil, aby žadatelův stav byl posouzen psychiatry z Krakovské univerzity.
45. Dne 5. května 1993 soud rozhodl, že žadatel podstoupí nezbytné vyšetření na psychiatrickém oddělení krakovského detenčního centra. Dne 17. května 1993 soud stanovil datum žadatelova přijetí do centra na 31. května 1993. Žadatel byl toho dne přiveden do centra, avšak nebyl přijat, neboť centru nebyly postoupeny nezbytné dokumenty. Centrum informovalo soud, že žadatel může být přijat pouze na základě usnesení o předběžném zadržení a osoby uzavřené v Centru podléhají právnímu režimu předběžného zadržení.
46. V dopise z 31. května 1993 žadatel si stěžoval u soudu, že nebyl vyšetřen na psychiatrickém oddělení Krakovské univerzity. Zdůraznil, že jakýkoli posudek psychiatrů z krakovského detenčního centra bude neobjektivní, a pohrozil hladovkou, pokud bude do centra převezen na lékařské vyšetření.
47. Dne 25. června 1993 žadatel požádal o obnovení trestního řízení.
48. Dne 4. srpna 1993 Psychiatrické oddělení Krakovské univerzity informovalo katovický krajský soud, že datum prohlídky žadatele, který je externím pacientem, může být stanoveno až po 23. srpnu 1993. Dopisem z 8. srpna 1993 katovický krajský soud o tom informoval žadatele.
49. Ve dnech 1. a 2. září 1993 Krakovská univerzita informovala soud, že žadatel může být přijat do univerzitní nemocnice koncem října nebo začátkem listopadu 1993, až po skončení analýzy jeho chorobopisu.
50. Dopisem z 15. září katovický krajský prokurátor informoval žadatele, že jeho žádosti z 23. června 1993 o obnovení trestního řízení nebude vyhověno.
51. Dne 22. září 1993 žadatelova lékařská dokumentace byla zaslána na Krakovskou univerzitu. Dne 18. listopadu 1993 žadatel se obrátil na soud, aby nařídil jeho vyšetření bez další prodlevy. Dne 17. prosince 1993 odpověděla univerzita k dotazu soudu, že žadatel bude přijat na vyšetření v době od 31. ledna do 3. února 1994. Dne 24. ledna 1994 soud informoval žadatele, že jeho dokumentace byla postoupena psychiatrickému oddělení Krakovské univerzity.
52. V době od 31. ledna do 3. února 1994 žadatel podstoupil vyšetření na psychiatrickém oddělení Krakovské univerzity.
53. Dne 18. května 1994 katovický krajský soud informoval žadatele, že jeho dokumentace je stále na psychiatrickém oddělení univerzity a znalecký posudek není dosud hotov. Dne 30. května 1994 univerzita informovala soud, že posudek bude hotov koncem června 1994.
54. Dne 16. června 1994 žadatel požádal o zpřístupnění své lékařské dokumentace. 21. června jej soud informoval, že dokumentace je stále na Krakovské univerzitě.
55. Dne 21. června ve své odpovědi na dotaz soudu univerzita informovala katovický krajský soud, že není možno vrátit žadatelovu lékařskou dokumentaci na soud vzhledem k tomu, že posudek není dosud hotov. 2. července 1994 žadatel znovu požádal o umožnění přístupu ke své lékařské dokumentaci. 21. července jej katovický krajský soud informoval, že jeho dokumentaci stále ještě zkoumají odborníci psychiatrického oddělení Krakovské univerzity, kteří připravují posudek.
56. Ve svém posudku z 30. listopadu 1994 psychiatři Krakovské univerzity prohlásili, že žadatelův

stav vyžaduje trvání detence a důvody, pro které byl předán do psychiatrického zařízení, stále existují. Tento posudek byl předložen katovickému krajskému soudu 15. prosince 1994.

57. Dne 9. ledna 1995 soud na základě lékařského posudku z 30. listopadu 1994 rozhodl o pokračování žadatelovy detence.
58. Následně rozhodnutími z 4. března 1996 a 30. prosince 1996 katovický krajský soud rozhodl na základě lékařských posudků z 18. ledna 1996 a 24. září 1996 o žadatelově pokračující detenci. 28. září se žadatel v Psychiatrické nemocnici v Rybníku pokusil o sebevraždu. 23. června 1997 katovický krajský soud nařídil žadatelovo propuštění.
59. Příslušné vnitrostátní právo a praxe
60. Podmínky detence nepřičetných osob, které nejsou trestně odpovědné, byly stanoveny polským trestním zákoníkem a v době spáchání trestného činu znělo ustanovení takto:

Článek 99

„Pokud bylo zjištěno, že osoba spáchala trestný čin ve stavu duševní poruchy (která vylučuje její trestní odpovědnost) a její setrvání na svobodě vážně ohrožuje veřejný pořádek, soud nařídí předání do ústavu pro duševně choré nebo jiného vhodného zařízení.“

Článek 101

„V případech uvedených v článku 99 ... období detence není stanoveno v rozhodnutí o ústavní psychiatrické péči. soud nařídí propuštění, pokud detence není nadále nutná.“

32. Podle právního názoru polského Nejvyššího soudu je nutno ohrožení veřejného pořádku stanovit na základě zhodnocení situace v době, kdy je ukládána pachatelova detence v zařízení pro duševně choré. Existenci a stupeň takovéto hrozby je nutno posoudit na základě znaleckého posudku. Pro nařízení detence v ústavu pro duševně chore není nutno, aby znalecký posudek výslovně prohlásil, že setrváním pachatele na svobodě bude ohrožen veřejný pořádek. Postačí, že takový závěr lze vyvodit z celého znaleckého posudku (Judikatura Nejvyššího soudu, trestní a vojenské kolegium 1974. pod č. 47). Za vážné ohrožení veřejného pořádku je považováno, pokud pachatelovo setrvání na svobodě vede k obavě, že by mohl spáchat nezákonný čin (Judikatura Nejvyššího soudu, trestní a vojenské kolegium 1972, pod č. 183).
33. Článek 242 § 1 společně s článkem 244 § 1 trestního řádu, ve znění platném v relevantním období, stanovil, že soud může znalce, který soustavně bezdůvodně odpírá předat soudu zprávu, pokutovat.
34. Článek 197 zákona o výkonu trestu, ve znění platném v relevantním období, stanovil:

„1. ředitel zdravotnického zařízení je povinen informovat soud o zdraví a postupu léčby odsouzeného

3. Soud v intervalech, které nepřekročí šest měsíců, rozhodne na základě lékařské zprávy, zda je nutno pokračovat v bezpečnostních opatřeních.“

V souladu s článkem 8 zákona o výkonu trestu pachatel při řízení před soudem dozorujícím výkon trestních rozsudků měl právo podávat žádosti a odvolání proti rozhodnutím soudu, pokud zákon toto právo výslovně stanovil.

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

35. Pan Musial se obrátil na Komisi 10. ledna 1994. Tvrdil, že byl porušen článek 6 §§ 2 a 3 (d) Úmluvy během jeho trestního vyšetřování. Stěžoval si na odmítnutí obnovy řízení a odmítnutí dovolání. Konečně tvrdil, že byl porušen článek 5 § 4 Úmluvy v tom, že proces soudního přezkoumání jeho detence v psychiatrickém zařízení byl neúměrně dlouhý.

36. Komise (Druhá komora) dne 6. září 1995 prohlásila stížnost (č. 24557/94) za přípustnou, pokud jde o věc podle článku 5 § 4 Úmluvy, a v ostatním za nepřípustnou. Ve své zprávě ze 4. března 1998 (dříve článek 31) vyjádřila názor třinácti hlasy k dvěma, že došlo k porušení článku 5 § 4 Úmluvy.

KONEČNÝ NÁVRH PŘEDLOŽENÝ SOUDU

37. Ve svém podání Vláda žádala Soud, aby rozhodl v tomto případě, že „řízení, ve kterém byla přezkoumávána zákonnost žadatelovy detence, bylo vedeno urychlené ve smyslu článku 5 § 4 Úmluvy“, a na základě této skutečnosti rozhodl, že k porušení článku 5 § 4 Úmluvy nedošlo.
38. Žadatel ve svém podání požádal Soud, aby „uznal, že v (žadatelově) případě projednávaném Krajským soudem v Katovicích došlo k porušení článku 5 § 4 Úmluv o ochraně lidských práv a základních svobod,“ a přiznal mu spravedlivé zadostiučinění.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 5 § 4 Úmluvy
2. Žadatel tvrdil, že s ohledem na článek 5 § 4 Úmluvy byl proces soudního přezkoumání jeho detence v psychiatrickém zařízení, který byl vyvolán jeho žádostí o propuštění dne 16. března 1993 (viz odstavec 15 výše), neúměrně dlouhý.

Článek 5 § 4 Úmluvy stanoví:

„Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podal návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné „

40. Vláda zpochybnila toto tvrzení. Komise je přijala.
41. Období, které je nutno posoudit
42. Vláda poukázala na to, že Polsko uznalo příslušnost orgánů vytvořených Úmluvou přijímat individuální žádosti podle bývalého článku 25 Úmluvy, pokud se týče údajných porušení práv chráněných Úmluvou „jakýmkoli jednáním, rozhodnutím nebo událostí, ke které dojde po 30. dubnu 1993“. Vláda tvrdila, že v tomto případě má být přezkoumáno období nikoli již počínaje 16. březnem 1993, kdy žadatel podal žádost o propuštění u katovického krajského soudu (viz odstavec 15 výše), ale až od 1. května 1993, kdy začala vůči Polsku platit příslušnost orgánů vytvořených Úmluvou ve vztahu k individuálním žádostem.
43. Soud uznává, že je třeba posuzovat období začínající nikoli 16. března 1993, ale od 1. května, kdy nabyla účinnosti deklarace, kterou Polsko uznalo právo podávat individuální žádosti podle bývalého článku 25 Úmluvy. Posuzované období skončilo 9. ledna 1995, kdy katovický krajský soud po zvážení lékařského posudku předloženého Krakovskou univerzitou zamítl žadatelovu žádost o propuštění (viz odstavec 29 výše). Tedy období, které je nutno posoudit v tomto případě, je jeden rok, osm měsíců a devět dní (viz mezi jinými inutatis mutandis rozsudek Proszaková v. Polsko z 16. prosince 1997, srov. též Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu č. XV/98. Nakladatelství Orac. Praha, str. 6 a násl.; rozsudek Styranowski v. Polsko z 30. října 1998 a rozsudek Podbielski v. Polsko z 30. října 1998). Soud však při posuzování délky předmětného řízení vezme v úvahu, jakého stadia bylo dosaženo na začátku posuzovaného období.
44. Soulad s požadavky článku 5 § 4 Úmluvy
45. Podle zásad, které vyplývají z právního názoru Soudu, nepřičetná osoba, která je odsouzena do psychiatrického zařízení na dobu neurčitou nebo dlouhodobě, má nárok podle článku 5 § 4 Úmluvy, aby v přiměřených intervalech byla projednána před soudem „zákonnost“ – ve smyslu Úmluvy – její detence, neboť důvody původně vedoucí k odsouzení mohou pominout (viz

rozsudek Lumberti v. Itálie z 23. února 1984 a rozsudek Megyeri v. Německo z 12. května 1992). Článek 5 § 4 zaručuje osobám zbaveným svobody právo na zahájení řízení k prozkoumání zákonnosti jejich detence a rovněž stanoví jejich právo, vyplývající z takto zahájeného řízení, na rychlé soudní rozhodnutí o zákonnosti detence a nařizuje její ukončení, pokud se zjistí, že je nezákonná (viz rozsudek Van der Leeri v. Nizozemí z 21. února 1990).

46. Soud zjišťuje, že napadené řízení bylo zahájeno požadavkem žadatele, aby byl propuštěn dne 16. března 1993 (viz odstavec 15 výše). V rozhodnutí ze dne 26. dubna 1993 Soud vyhověl žadatelovu návrhu, aby jeho stav byl přezkoumán psychiatry Krakovské univerzity, ale žadatelova lékařská dokumentace byla odeslána na univerzitu téměř o pět měsíců později, 22. září 1993 (viz odstavce 16 a 23 výše). Žadatel by i přijat do univerzitní nemocnice po dalším zpoždění v délce čtyř měsíců a devíti dnů až 31. ledna 1994. Prohlídka na klinice byla ukončena již za pět dní a dne 4. února 1994 (viz odstavec 24 výše) byl z nemocnice propuštěn. Avšak znalcům trvalo dalších deset měsíců, než připravili zprávu, která byla konečně předložena krajskému soudu 15. prosince 1994. Soud rozhodl o trvání žadatelovy detence 9. ledna 1995 (viz odstavec 29 výše). Tak dlouhá doba, jmenovitě jeden rok, osm měsíců a osm dní, je neslučitelná s pojmem „urychleně“ ve smyslu článku 5 § 4 Úmluvy, pokud toto neospravedlní výjimečné důvody. Soud následně posoudí ve světle argumentů Vlády, zda nějaké takové důvody existovaly v tomto případě.
47. Vláda nejprve zdůraznila, že žadatel ve své žádosti o propuštění z 16. března 1993 trval na vyšetření psychiatry Krakovské univerzity. Vláda připomněla, že v řízení, které se týká přezkoumání psychiatrické detence, je nutno největší význam přikládat možnosti odmítnout lékařské svědectví, které má podpořit další trvání detence. V tomto ohledu odkázala Vláda na rozhodnutí ve věci Winterwerp (rozsudek Winterwerp v. Nizozemsko z 24. října 1979. Řada A. č. 33, str. 23, § 58). Krajský soud souhlasil, že jmenuje znalce v souladu s žadatelovým přáním, ale protože následné zpoždění v přípravě jejich zprávy vyplynulo pouze z toho, že trval na tom, aby zprávu vypracovalo určité zařízení, měl by si přestat stěžovat na toto zpoždění. Vláda dále prohlásila, že zpoždění přípravy lékařské zprávy vyplývá také z toho, že žadatelův případ byl složitý. Zdůraznila, že příprava zprávy si vyžádala podrobnou analýzu obsáhlé lékařské dokumentace žadatele.
48. Nejprve Soud konstatuje, že žadatel skutečně výslovně požádal, aby byl pro účely soudního přezkumu detence prohlédnut lékaři z jiného zařízení než nemocnice v Rybníku (viz odstavec 15 výše). Podle názoru Soudu však toto jednání žadatele nelze vyložit jako jeho odmítnutí procesních práv podle článku 5 § 4 Úmluvy, tím spíše. Že ani jeho žádost z 16. března 1993 ani následná korespondence s krajským soudem neobsahuje žádné výroky, které by bylo možno takto vyložit. Podobně ani skutečnost, že katovický krajský soud jmenoval znalce na zvláštní žádost žadatele, sama o sobě nezbavuje, soud povinnosti urychleně projednávat jeho žádost o propuštění. Soud neshledává v okolnostech tohoto případu žádný důvod pro to, aby se uchýlil od obvyklé zásady, že prvotní odpovědnost za opožděné znalecké posudky nese. v konečném důsledku stát (viz inutatis mutandis rozsudek Capuano v. Itálie z 25. června 1987, Řada A, č. 119, str. 14. § 32).
49. Pokud jde o druhý argument Vlády. Soud uznává, že v řízení, které se týká přezkumu psychiatrické detence složitost medicínských problémů zasahujícího do případu je faktorem, který by měl být vzat do úvahy při hodnocení stížnosti podle článku 5 § 4 Úmluvy. Avšak ani výjimečně složitá lékařská dokumentace nemůže zprostit státní orgány jejich základních povinností podle uvedeného ustanovení. Navíc na žádném ději nebylo prokázáno, že v daném případě existuje příčinná souvislost mezi složitostí medicínských problémů, které případně mohly sehrát roli při hodnocení žadatelova stavu, a zpožděním v přípravě znaleckého posudku
50. Vládo se nepodařilo prokázat, že v tomto případě existovaly takové výjimečné okolnosti, které mohou ospravedlnit posuzované období.
51. Navíc Soud zjišťuje, že podle ustanovení platných v polském právu v rozhodné době krajský soud byl oprávněn uložit znalcům, kteří nesplnili povinnost předložit zprávu, pokutu, avšak v

tomto případě tak neučinil (viz odstavec 33 výše), Krajský soud se dvakrát tázal na postup práce znalců, avšak nepodařilo se mu urychlit vypracování zprávy (viz odstavce 23 a 27 výše). Takže, jakkoli došlo k výměně korespondence mezi soudem a znalci, nikterak to neuspíšilo řízení. Je také třeba zaznamenat, že při dvou příležitostech žadatel upozornil soud na zpoždění při prohlídce na klinice (viz odstavce 18 a 23 výše).

52. Soud dále poznamenává, že katovický krajský soud při rozhodování 9 ledna 1995, kdy nařídil pokračování žadatelovy detence, vycházel z lékařské zprávy, která byla vypracována na základě Žadatelovy prohlídky na klinice v době od 30. ledna do 4. února 1994 (viz odstavce 24, 28 a 29 výše). Krajský soud tak rozhodl na základě informace o jeho zdraví, která byla získána o jedenáct měsíců dříve. Ve svém výsledku rozhodnutí záleželo na lékařské informaci, která nemusí nutně odpovídat žadatelovu stavu v době rozhodování. Takové zpoždění mezi prohlídkou na klinice a přípravou lékařské zprávy samo o sobě může jít proti duchu článku 5 Úmluvy, zvláště proti ochraně jednotlivců proti zbavení svobody bez řízení (viz výše uvedené rozhodnutí ve věci Winterwerp. str. 17, § 39).
53. Ve své zprávě Komise konstatovala, že řízení nejen překročilo rozumnou dobu, ale ani nebylo vedeno v souladu s procesními ustanoveními článku 197 § 3 zákona o výkonu trestu, který požaduje přezkoumání detence v intervalech nepřekračujících šest měsíců. Vláda tvrdila, že podle příslušných ustanovení zákona o výkonu trestu je možno vyhovět požadavku na soudní přezkoumání žadatelova uvěznění v intervalech nepřekračujících šest měsíců pouze z úřední moci. Vláda uvedla, že tento požadavek se nevztahuje na řízení zahájené na žádost osoby zbavené svobody. Žadatel toto zpochybnil, neboť tvrdil, že skutečnost, že jeho právník podal návrh na zahájení řízení (viz odstavec 15 výše), nemeta vliv na povinnost úřadů provést přezkum v časových obdobích stanovených v článku 197 § 3 zákona o výkonu trestu.
54. Soud nepovažuje za nutné, aby stanovil, zda v daném případě bylo vyhověno procesním požadavkům, domácího práva. Je dostačující konstatovat, že žádný přezkum z moci úřední se nekonal v příslušném období s následkem, že zpoždění v přezkumu zákonnosti žadatelovy detence nebylo zhojeno.
55. S přihlédnutím ke všem předcházejícím úvahám Soud dochází k závěru, že zákonnost žadatelovy detence nebyla v napadeném řízení rozhodnuta urychleně tak, jak požaduje článek 5 § 4 Úmluvy. Tedy došlo k porušení tohoto ustanovení.
56. Aplikace článku 41 Úmluvy
57. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluva nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Peněžité škoda
2. Pan Musial požadoval 1.500,000 dolarů na náhradu peněžité a nepeněžité škody, což odpovídalo ztrátě příjmu, kterou utrpěl v důsledku uzavření svého podniku, a ztrátě možností, která vyplynula z jeho uvěznění a poté předání do psychiatrické nemocnice.
3. Vláda považovala sumu požadovanou žadatelem za vysoce přehnanou. Rovněž poukázala na to, že není příčinná souvislost mezi údajným porušením Úmluvy a tvrzenou škodou. Požádala Soud, aby rozhodl, že dostatečným zadostiučiněním je nález o porušení Úmluvy. Žádala, aby Soud případně stanovil náhradu na základě své rozhodovací praxe ve výši obvyklé v podobných případech.
4. Zástupce Komise konstatoval, že částka požadovaná žadatelem je přehnaná, a požádal Soud, aby mu přiznal přiměřenou náhradu nepeněžité škody na základě své rozhodovací praxe v podobných případech.
5. Soud zjišťuje, že není příčinná souvislost mezi skutečnostmi, které považuje za porušení Úmluvy, a peněžitou škodou, za kterou žadatel požaduje náhradu. Avšak Soud uznává, že

žadatel utrpěl škodu nepeněžitě povahy v důsledku délky řízení, kterým se pokoušel ukončit své odsouzení. S ohledem na okolnosti případu a na základě dobrých mravů Soud přiznává žadateli 15 000 zlotých jako náhradu nepeněžitě škody

6. Náklady a výdaje
7. Žadatel, kterému byla poskytnuta právní pomoc Radou Evropy v souvislosti s právním zastoupením v řízení před Komisí a Soudem, požadoval úhradu nákladů a výdajů za právní pomoc, které vznikly v souvislosti s přípravou případu.
8. Vláda požádala Soud, aby žadateli přiznal náhradu pouze takových nákladů a výdajů za právní pomoc, které byly nezbytné a žadateli skutečně vznikly.
9. Podle ustáleného právního názoru Soudu může být přiznána náhrada nákladů a výdajů pouze v takové výši, jak skutečně a nezbytně žadateli vznikly a jsou odůvodněné co do výše. Soud však v tomto ohledu poznamenává, že žadatel nepředložil žádné údaje o nákladech, které překročily částky již poskytnuté v rámci právní pomoci. Jeho nároky proto musí být odmítnuty (viz mutatis mutandis rozsudek Belziuk v. Polsko z 25. března 1998. Záznamy. 1998 - II. str. 573. § 49. a rozsudek ve věci Podbielski citovaný výše, § 52).
10. Úrok z prodlení
11. Podle informace dostupné Soudu zákonná úroková míra v Polsku v době vydání tohoto rozsudku činí 24 % ročně

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Potvrzuje šestnácti hlasy k jednomu, že článek 5 § 4 Úmluvy byl porušen.
2. Potvrzuje šestnácti hlasy k jednomu.

(a) že odpovědný Stát má zaplatit žadateli v průběhu tří měsíců 15 000 (patnáct tisíc) zlotých za nepeněžitou škodu,

(b) jednoduchý úrok 24 % ročně je splatný z těchto částek po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do úplného zaplacení.

3. Zamítá jednohlasně zbylý nárok na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášeno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strassbourgu 25. března 1999.

Michele de SALVIA

tajemník

Luzius WILDHABER

předseda